

NORGES HØYESTERETT

Den 14. oktober 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-02009-A, (sak nr. 2014/957), straffesak, anke over dom,

A (advokat Anders Brosveet)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Lars Erik Alfheim)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bårdsen**: Saken gjelder lovanvendelsen ved domfellelse for medvirkning til legemsbeskadigelse under særdeles skjerpende omstendigheter, jf. straffeloven § 229 andre straffalternativ og § 232. En av flere gutter som deltok i overfall av en mann som var på vei hjem fra skiftarbeid nattestid i X sentrum, har anført at han ikke kan dømmes for medvirkning til legemsbeskadigelse fordi skaden allerede var inntrådt da han kom til stedet og sluttet seg til de andres voldsbruk.
- (2) Ved tiltalebeslutning 9. september 2013 satte Oslo statsadvokatembeter flere gutter – blant dem A, som er født 00.00.1996 – under tiltale for ran og legemsbeskadigelse under særdeles skjerpende omstendigheter. Det faktiske grunnlaget for tiltalepost I om ran er utformet slik:

"Mandag 24. juni 2013, ca kl. 03.00 ved bussholdeplassen i ---gate utenfor ---gata 00 i X, stanset han sammen med flere andre B og holdt ham i et fast grep rundt brystet og/eller i kveletak samtidig som han undersøkte B' lommer på jakt etter mobil og/eller verdigjenstander til B til slutt vred seg løs og falt i bakken i kjørebanelen. Videre, etter at B hadde kommet seg løs og gått videre, løp han etter B og bemektiget seg utenfor X legevakt hans briller, høretelefoner og jakke inneholdende nøkler, medisinsk utstyr og kortholder med kort, ved å slå og sparke ham gjentatte ganger i ansiktet, hodet og på kroppen."
- (3) I tiltalepost II om legemsbeskadigelse under særdeles skjerpende omstendigheter er grunnlaget angitt på følgende måte:

"Til tid og på sted som beskrevet under post I forholdt han seg som der beskrevet. B ble som følge av voldsutøvelsen innlagt på sykehus med brudd i ankelen som måtte opereres

og ble sykemeldt i en periode utover en måned. Særdeles skjerpene omstendigheter foreligger idet overtredelsen skjedde uprovosert og var begått av flere i fellesskap."

- (4) Ved Oslo tingretts dom 5. november 2013 ble A og tre andre gutter funnet skyldige etter tiltalen. Ettersom A var mindreårig på gjerningstiden, ble straffen satt til 207 timer samfunnsstraff med en gjennomføringstid på sju måneder. Sammen med de andre domfelte i saken for tingretten ble han også pålagt å betale fornærmede erstatning – 70 000 kroner i oppreisning og 500 kroner til dekning av egenandeler.
- (5) Tre av de domfelte anket til lagmannsretten. For As vedkommende gjaldt anken bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalepost II om legemsbeskadigelse under særdeles skjerpene omstendigheter, straffutmålingen og erstatningskravet. Ved Borgarting lagmannsretts dom 8. april 2014 ble A på nytt funnet skyldig etter tiltalen. Tingrettens straffutmåling ble opprettholdt. Anken over det sivile kravet ble forkastet.
- (6) A anket til Høyesterett over lagmannsrettens lovanvendelse og saksbehandling knyttet til tiltalens post II og over det sivile kravet. Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 11. juni 2014 ble anken over lovanvendelsen tillatt fremmet. Saksbehandlingsanknen ble ikke tillatt fremmet. Det ble ikke gitt tillatelse til ny behandling av det sivile kravet.
- (7) *Jeg er kommet til at anken bør forkastes.*
- (8) For spørsmålet om A kan straffes for medvirkning til legemsbeskadigelse under særdeles skjerpene omstendigheter, er det etter mitt syn avgjørende at hele det hendelsesforløpet som danner grunnlag for tiltalens post I og II, ses i sammenheng. Jeg gjengir derfor først deler av det tingretten skriver om den innledende fasen, og som på dette punktet også ligger til grunn for lagmannsrettens dom:

"Fornærmede B er 29 år gammel, høyde 157 cm, med et ungt utseende og bærer markerte briller. Han har en bachelor som faglærer i dans og tok fordypning med ett år i Y. På grunn av vanskelig arbeidsmarked for dansere og danselærere arbeider han som skiftleder hos Burger King på Z. Natt til mandag 24. juni 2013 ca. kl. 0300 var han etter avsluttet arbeid på vei hjemover fra arbeidsplassen til bopel ved ---plass. Han hadde på seg arbeidsuniformen, gikk som vanlig til fots og lyttet til musikk med høretelefon fra mobiltelefon.

Ved bussholdeplassen i ---gate befant det seg en gruppe på minst 10-12 unggutter der mange av dem hadde somalisk bakgrunn. Også de fire tiltalte var der.

Da B skulle passere denne gruppen, ble han stoppet. Flere av de tilstedeværende flokket seg rundt ham. De var tilsynelatende i godt humør. Noen av dem kom tett opp til ham og ga ham en stor 'gruppeklems'. Han forsøkte å gå videre, men opplevde i stedet at det var hender som målrettet kjente rundt på kroppen hans og særlig mot lomma der han hadde mobiltelefonen. Han vurderte det selv slik at han var i ferd med å bli ranet. Høretelefonen som han hadde tatt av ørene og senket ned på halsen, ble revet av.

Retten vurderer situasjonen på dette stadium slik at noen av ungguttene drev med trakassering (omtalt som 'kødding'), noen var voldelige og andre hadde også tanker om å rane ham. For å være strafferettslig deltaker i denne delen av handlingsforløpet må det finnes bevis at vedkommende på en eller annen måte deltok aktivt. Passivt å være til stede på bussholdeplassen er i dette tilfellet ikke tilstrekkelig til å anse det som psykisk medvirkning.

På dette tidspunkt kom A bakfra og tok en arm rundt B' hals i form av et kyllinggrep og løftet ham opp. Et vitne har beskrevet det slik at grepet var så hardt at B ikke fikk puste

og ble rød i ansiktet. Det er kjent at slikt grep kan medføre at blodtilførselen til hjernen minsker og medfører besvimelse. I følge B sa etter hvert en av de andre at 'nå må dere stoppe'. A slapp da B som falt ned og delvis ut i kjørebanelen. Han reiste seg så opp, fikk høretelefonen av en og gikk fra stedet. B mener selv at han var ved bevissthet hele tiden.

...

Retten finner det bevist at i hvert fall C, D og A aktivt deltok i trakasseringen av B. A var den klart mest voldelige."

- (9) Om det videre hendelsesforløpet – og As rolle i dette – sier lagmannsretten følgende:

"B klarte imidlertid etter hvert å komme seg ut av situasjonen, og han gikk raskt videre på fortauet bortover ---gaten mot X legevakt.

Etter kort tid ble han tatt igjen av D som kom løpende bakfra. D tok tak i skulderen til B og snurret ham rundt. B fikk brillene på snei og sa at han trengte brillene for å se. Da sa D 'du svarer f ... ikke meg' e.l. og slo til B i ansiktet. D fortsatte voldsbruken. Han slo flere slag med knyttneve mot hodet til B, og han sparket ham flere ganger. Han sparket både med foten mot beina til B og med kneet mot mageregionen.

De andre guttene kom løpende til, først C, så – med noen sekunders mellomrom – E og A i den rekkefølgen. C og A tok straks del i voldsbruken mot B med røsking, slag og spark.

...

For A finner retten, særlig på grunnlag av videoopptaket, bevist at han røsket i B og dro i jakken hans, og at han sparket B. Tingretten kom i sin dom (side 7) til at A stemplet ankelen til B, noe som kan ha ledet til ankelbruddet han ble påført. Lagmannsretten kan imidlertid ikke se at dette er tilstrekkelig bevist.

...

Det eneste lagmannsretten etter dette kan legge til grunn med tilstrekkelig grad av sikkerhet i forhold til A, er at B brakk ankelen i løpet av voldsepisoden ved legevakten, og at A har begått legemsfornærmelser mot B. For A er imidlertid legemsfornærmelsene konsumert av domfellelsen for ranet, som etter tingrettens vurdering ble påbegynt på bussholdeplassen og fullført ved legevakten da A løp av gårde med jakken til B."

- (10) Det er altså tale om et overfall som strakk seg over noe tid, og hvor fornærmede ble innhentet, banket opp og ranet etter å ha forsøkt å slippe unna gruppen med pågående og aggressive gutter. A var sentral gjennom hendelsesforløpet, og han er ved tingrettens dom funnet skyldig i simpelt ran av B. Men A var altså ikke den første som innhentet B da B forsøkte å komme seg i sikkerhet ved å gå mot legevakten. Og slik bevissituasjonen lå an for lagmannsretten, kunne man heller ikke se bort fra at B' ankel *allerede var skadet* da A sluttet seg til D og C for å delta i den videre voldsanvendelsen. A kan i en slik situasjon ikke holdes ansvarlig som hovedmann med hensyn til legemsbeskadigelsen, jf. det strafferettslige prinsipp om at all rimelig tvil skal komme den tiltalte til gode. Spørsmålet er om A kan dømmes for medvirkning til legemsbeskadigelse under særdeles skjerpene omstendigheter.

- (11) For å kunne bli dømt for medvirkning kreves normalt at tiltalte fysisk har bidratt ved den faktiske utførelse av handlingen (fysisk medvirkning), eller at tiltalte positivt har tilskyndet til handlingen eller styrket gjerningspersonens forsett (psykisk medvirkning),

jf. blant annet Rt. 2013 side 1686 avsnitt 13 og Rt. 2014 side 466 avsnitt 15. I As sak er det psykisk medvirkning som er det aktuelle alternativ, ettersom det ut fra lagmannsrettens bevisvurdering ikke kan bygges på at A rent fysisk bidro til legemsbeskadigelsen – det må som sagt legges til grunn at B' ankel var skadet allerede da A sluttet seg til D og C.

(12) Lagmannsretten har i sin dom konkludert med at det ikke forelå noen avtale – uttrykkelig eller underforstått – mellom D, C og A om å skade B. Hendelsen fremstod som spontan. Det er i følge lagmannsrettens dom heller ikke holdepunkter for at A i ord oppfordret de andre til å skade B. Når lagmannsretten likevel fant at A hadde medvirket psykisk, var det under henvisning til at "situasjonen og As aktivitet i denne" innebar at han styrket de andre guttenes forsett om å "ta" eller "banke opp" B. Det sies ikke uttrykkelig i dommen, men følger slik jeg leser premissene i sammenheng, at lagmannsretten siktet til As helt sentrale rolle i den innledende fasen på bussholdeplassen i ---gate, og til at han etter opptakten der løp etter B – like bak D og C. Lagmannsretten har funnet det bevist at A var klar over at hans handlemåte "styrket de andre guttenes forsett", og at hans eget forsett "også omfattet at B ville bli skadet", og at han dessuten kunne ha innsett muligheten for at B ville bli sykemeldt i mer enn to uker, jf. straffeloven § 43. Det ligger i dette at lagmannsretten bygget As medvirkningsansvar på de forutgående forholdene. Det var derfor ikke avgjørende for ansvaret om, eller hvor lenge, A selv deltok ved den senere voldsutøvelsen overfor B. Jeg hadde gjerne sett at lagmannsrettens domsgrunner var mer utfyllende og presise på dette punktet. Men lovanvendelsen så langt fremgår etter mitt syn tilfredsstillende av sammenhengen.

(13) Det som skaper usikkerhet i denne saken, er først og fremst det lagmannsretten skriver etter at den har konkludert med at det foreligger ansvar for psykisk medvirkning:

"Forsvareren har anført at A kom til helt på slutten av hendelsesforløpet, at bruddskaden mest sannsynlig må ha oppstått før A kom, og at A uansett ikke kan holdes rettslig ansvarlig som medvirker for en skade som allerede hadde skjedd da han kom.

Lagmannsretten er ikke enig i dette. Det er riktig at A bare var med på siste del av voldsbruken mot B. A kom til stede som fjerdemann like før E stakk av. Det er også riktig at det bevismessig er uklart når B ble påført bruddskaden. Det kan ikke utelukkes at dette skjedde før A kom. Likevel finner retten at når A kommer til med et forsett som omfatter legemsbeskadigelse og deltar aktivt i voldsbruken, og slik skade faktisk oppstår, blir han ansvarlig som medvirker."

(14) Lagmannsretten ser her ut til å mene at A uansett – altså uavhengig av en eventuell forutgående psykisk medvirkning – kunne holdes ansvarlig for medvirkning til ankelskaden fordi han med skadeforsett sluttet seg til voldsutøvelsen mot B etter at skaden oppstod. Det kan nok etter omstendighetene være grunnlag for å domfelle for *forsøk* på medvirkning til legemsbeskadigelse eller *forsøk* på legemsbeskadigelse i en slik situasjon. Men jeg er enig med forsvareren i at det ut fra den etablerte strafferettstenkningen virker fremmed å se en slik etterfølgende legemsfornærmelse som en selvstendig fullbyrdet medvirkningshandling. Jeg viser til Matningsdal, Medvirkning til straffbare handlinger – hovedpunkter, Jussens Venner 2008 side 357–383, på side 360–62. Et slikt typetilfelle som det lagmannsretten tar utgangspunkt i, skiller seg på avgjørende måter fra situasjoner der noen kommer til og bistår før den straffbare hovedhandlingen er fullbyrdet, jf. Rt. 2003 side 350. Og det skiller seg fra medvirkning til fortsettelse av en forbrytelse, for eksempel der noen kommer til en fullbyrdet voldtekt til

samleie som fortsatt pågår, og hjelper gjerningsmannen med å holde offeret slik at samleiet kan fortsette, jf. Andenæs, Alminnelig strafferett (5. utgave) side 324. Jeg minner også om at lagmannsretten tidligere i dommen konkluderte med at voldsbruken ikke var planlagt, avtalt eller koordinert, men "spontan". Overfallet av B var dermed ikke av den karakter som forelå for eksempel i Rt. 2010 side 1630 og Rt. 2014 side 466.

- (15) Når jeg likevel er kommet til at anken bør forkastes, er det fordi lagmannsrettens dom må forstås slik at lagmannsretten har funnet at A kan dømmes for psykisk medvirkning til legemsbeskadigelse under særdeles skjerpende omstendigheter basert på den tilskyndelse til å skade B som lå i As handlinger forut for legemsbeskadigelsen utenfor legevakten. Dette er en lovanvendelse som jeg – ut fra lagmannsrettens domsgrunner sett under ett, supplert med tingrettens domsgrunner for så vidt gjelder ransposten – er enig i. At lagmannsretten dessuten – og som et svar på en konkret anførsel fra forsvareren – har gitt en diskutabel tilleggsbegrunnelse, bør slik saken ligger an, ikke få konsekvenser for dommen.
- (16) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

(17)	Dommer Noer:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(18)	Dommer Arntzen:	Likeså.
(19)	Dommer Kallerud:	Likeså.
(20)	Dommer Skoghøy:	Likeså.
(21)	Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne	

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: